

סוציולוגיה

(תכנית חדשה)

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(10x1)	—	10 נקודות
פרק שני	—	(18x2)	—	36 נקודות
פרק שלישי	—	(18x3)	—	<u>54 נקודות</u>
סה"כ	—		—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) כדי להסביר מושג, אין להשתמש במושג עצמו אלא במושגים אחרים.
- (2) כדי להדגים מושג או תאוריה הנזכרים בקטע, אין להעתיק משפטים מהקטע. יש להסביר את הקשר בין המשפטים מהקטע לנדרש בשאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על-דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון: (10 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2:

1. השכלה היא ערך חשוב בתרבותנו.
ציין נורמה אחת שנגזרת מערך זה, והסבר את הקשר בינה ובין הערך השכלה.
הסבר את התפקיד של ערכים ונורמות, לפי הגישה הפונקציונליסטית.
2. משרד החינוך קבע כי בבית הספר התיכון יהיו שיעורי חובה בנושא "כבוד לרכוש הזולת".
ציין נורמה אחת שנגזרת מערך זה, והסבר את הקשר בינה ובין הערך כבוד לרכוש הזולת.
הסבר על פי התאוריה של ברונופנברגר איזו מערכת מהווה משרד החינוך עבור התלמיד.

פרק שני (36 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 3-6 (לכל שאלה – 18 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

3. בכמה מהקבוצות החברתיות צומח המנהיג מתוך הקבוצה.
 - א. הסבר: מהו מנהיג חברתי, ומהו מנהיג משימתי.
 - ב. ציין שתי תכונות (או התנהגויות אופייניות) של כל אחד מסוגי המנהיגים האלה. (10 נקודות)
 - ג. על פי המאמר "כנופיית רחוב נורטון" מאת ג'יק הומנס, ציין שלושה מאפיינים של דוק שעושים אותו מנהיג.
לאיזה סוג של מנהיג – חברתי או משימתי – מתאים אחד מהמאפיינים שציינת?
נמק. (8 נקודות)

4. נשים נלחמות להשגת שוויון.

א. נשים יכולות לראות בגברים קבוצת התייחסות משווה, ולא קבוצת התייחסות נורמטיבית.

הסבר אמירה זו. בתשובתך הגדר את שני סוגי הקבוצות. (10 נקודות)

ב. ציין שני חוקים במדינת ישראל, שמטרתם לחזק את מעמד הנשים. (8 נקודות)

5. א. הצג את תפקידו של סוכן חברות על פי התאוריה הפונקציונליסטית, והסבר את

הקשר בין התפקיד שהצגת ובין התאוריה. (10 נקודות)

ב. מהי קבוצת השווים?

הסבר במה קבוצת השווים בגיל ההתבגרות היא סוכן חברות.

(8-נקודות)

6. א. הסבר מהו חברות מקדיס/מטרים, והבא דוגמה אחת לחברות מטרים בבית הספר.

(8 נקודות)

ב. המעבר מילדות לבגרות שונה בחברה המודרנית ממעבר זה בחברה המסורתית.

הסבר מדוע. (10 נקודות)

פרק שלישי (54 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שלוש מהשאלות 7-12 שאחריו.

תנועת הצופים

(מעובד על פי אתר תנועת הצופים: <http://www.zofim.org.il>)

"הצופים" או "תנועת הצופים העולמית" היא תנועת נוער כלל-עולמית. מטרת התנועה היא לפתח את בני הנוער מבחינה רוחנית ופיזית, כדי שיוכלו להיות חברים מועילים בחברה. מטרה זו מושגת על ידי חינוך בלתי פורמלי, בשימת דגש על פעילויות בחיק הטבע, כמו הקמת מחנה ובישול בתנאי שדה. כלל הפעילויות מכונה "צופיות". נוסף לכך, התנועה מתמקדת בערכים של כבוד לאדם באשר הוא אדם.

בעולם כולו חברי הצופים אינם קשורים למפלגה או לקבוצה פוליטית מוגדרת. בכל מדינה שבה הצופים פועלים, הם מקבלים את החוקים של אותה מדינה ואת ערכיה המרכזיים. להלן פרטים על מבנה התנועה בארץ:

קבוצה גדולה של צופים הפועלת במקום מסוים מכונה "שבט". בראש כל שבט יש הנהלה שבראשה עומד ראש השבט (בדרך כלל אדם מבוגר יחסית). שבט נחלק ל"גדודים", ובראש כל גדוד מוצב "ראש הגדוד" (רשג"ד). הגדודים נחלקים לקבוצות קטנות יותר, ובראש כל אחת מהן עומד מדריך. בשבט יש גם רכזים. מקצת מהרכזים אחראים על המדריכים הצעירים, ומקצתם אחראים לנושאים כמו: ארגון הפעילויות, קישוט לאירועים מיוחדים, ארגון טיולים.

המדריכים מתכננים ומבצעים פעילויות שנועדו להטמיע אצל החניכים את ערכי התנועה ולגבש את הקבוצה מבחינה חברתית. החניכים נפגשים בכל שבוע לפעילות הקבוצתית כשהם לבושים מדי חאקי, שמוצמדים אליהם סמלים מיוחדים. סמלים אלה מכונים "תגים". בחופשות מבתי הספר נערכים טיולים ובהם החניכים מקימים מחנות ומתנסים בצופיות. חניך חדש המגיע לצופים לומד את ערכי הצופים הבסיסיים ואת מיומנויות הצופיות. כאשר בכירים בתנועה מגיעים למסקנה שהוא אכן יודע מה נדרש מצופה, הוא עובר טקס חניכה.

להלן תיאור של טקס חניכה שנערך באחד השבטים בארץ:

לפני הטקס עסק השבט כולו בהכנות, שכללו ציור כרזות, ליקוט שירים לשירונים, תליית קישוטים ועוד. בטקס נכחו גם בעלי התפקידים בתנועה והורי החניכים. החניכים פסעו כל אחד בתורו לעבר דגל הצופים, ושם נשבעו אמונים לתנועה וקיבלו תג הנושא את סמל הקבוצה שאליה הם שייכים. באירוע זה קיבלו חניכים ותיקים העלאה בדרגה, וזכו בתגים חדשים שסימלו את דרגותיהם הגבוהות יותר.

בכל ארבע שנים הצופים נוהגים לקיים כינוס כלל-עולמי הנקרא "גימבורי". בשנת 2007 נערך כינוס זה באנגליה במחנה אוהלים ענק, ואליו הגיעו כ-40,000 משתתפים מ-158 מדינות. רוב המשתתפים שוחחו ביניהם באנגלית, ואלה שלא שלטו היטב בשפה נעזרו בתנועות ידיים ובסימנים מוכרים. כל המשתתפים לבשו מדי חאקי המקובלים בכל המדינות כמדי חניך הצופים. למדים צמודים תגים שונים: תגים בין-לאומיים של הצופים, תגים המעידים על דרגת הצופה, ותגים צבעוניים המייצגים את הארץ שממנה הגיע המשתתף.

(שים לב: המשך הקטע והשאלות בעמוד הבא.)

עיתונאית שביקרה בגימבורי סיפרה: "מחזה אחד הפליא אותי במיוחד. כאשר ניגשה קבוצה של חברים ישראלים לפרוק את משאית הציוד שהגיעה אליהם, התחילו להגיע מהאוהלים השכנים צופים שכלל לא הכירו את חברי הקבוצה, והציעו להם את עזרתם. אז הבנתי שערכי הצופים – כמו שיתוף פעולה ועזרה הדדית – באמת באים לידי ביטוי ומשפיעים על ההתנהגות של הצופים".

ענה על שלוש מהשאלות 7-12 (לכל שאלה – 18 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על שני הסעיפים (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

7. א. הסבר: מהו סטטוס שיוכי, ומהו סטטוס הישגי. (8 נקודות)

ב. הסבר מדוע התג הוא סמל, והבא מהקטע דוגמה אחת לתג המציין סטטוס שיוכי,

ודוגמה אחת לתג המציין סטטוס הישגי. (10 נקודות)

8. א. הצג מאפיין אחד המשותף לקבוצה משנית ולארגון פורמלי, ומאפיין אחד המבדיל

ביניהם. (9 נקודות)

ב. הבא מהקטע דוגמה אחת לקבוצה משנית, ודוגמה אחת לארגון פורמלי. הסבר כל

אחת מהדוגמאות שהבאת. (9 נקודות)

9. יש הטוענים שתנועת הצופים היא תרבות-משנה.

א. הסבר מהי תרבות-משנה. (9 נקודות)

ב. הבא מהקטע שתי הוכחות לכך שאפשר לראות בתנועת הצופים תרבות-משנה.

(9 נקודות)

10. א. עיתונאית שביקרה בגימבורי דיווחה על אירוע שבו התנהגות של אנשים הפליאה

אותה.

הסבר את האירוע בעזרת תאוריית האינטראקציה הסימבולית. (12 נקודות)

ב. הבא מהקטע דוגמה אחת לתקשורת לא-מילולית. (6 נקודות)

(שים לב: המשך השאלות בעמוד הבא.)

11. א. מהי פונקציה גלויה של טקס, ומהי פונקציה סמויה שלו?
הבא מהקטע דוגמה אחת לפונקציה גלויה של טקס.
(9 נקודות)
- ב. האם טקס החניכה המתואר בקטע הוא טקס מעבר? נמק את תשובתך. (9 נקודות)
12. א. צופה ישראלי התבקש בגימבורי לבצע תצפית משתתפת בקבוצה שהיו בה נציגים מחמש מדינות (נציג אחד מכל מדינה). המטרה הייתה לבחון את היחסים הבלתי פורמליים בקבוצה.
הסבר, בעזרת שני יתרונות של תצפית משתתפת, מדוע שיטה זו מתאימה לחקירת הנושא. (10 נקודות)
- ב. ברצונך לבדוק איזו שכבה בצופים – השכבה הבוגרת או השכבה הצעירה – מרוצה יותר מהפעילויות.
נסח השערות מחקר לבדיקת נושא זה, וציין מהו המשתנה הבלתי תלוי בהשערותך.
(8 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך